

Sygn. akt I UK 5/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 sierpnia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący)

SSN Halina Kiriło

SSN Zbigniew Korzeniowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania M.Z.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o zasiłek chorobowy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 5 sierpnia 2014 r.,

skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K. z dnia 9 sierpnia 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wnioskodawczyni M. Z. utraciła stanowisko sędziego 13 września 2011 r. (na podstawie art. 68 § 2 ustawy z 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 427 ze zm.; dalej jako „usp”) i powstał spór o zasiłek chorobowy za okres jej niezdolności do pracy od 20 września 2011 r. do 19 marca 2012 r. Pozwany organ rentowy odmówił jej tego

świadczenia zarzucając, że sędzia nie podlegała ubezpieczeniom społecznym (w tym chorobowemu). Sąd Rejonowy wyrokiem z 9 sierpnia 2013 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od decyzji pozwanego, dzieląc zarzut, że nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu. Sąd Okręgowy w K. uwzględnił apelację wnioskodawczynie i wyrokiem z 9 sierpnia 2013 r. zmienił wyrok Sądu Rejonowego oraz decyzję pozwanego i przyznał jej zasiłek chorobowy za sporny okres. Dodatkowo ustalił, że po wygaśnięciu stosunku służbowego Sąd przekazał do ZUS składki od wynagrodzenia wypłaconego sędzi w służbie oraz złożył deklaracje rozliczeniowe (art. 91 § 10 usp). Brak było podstaw do uznania, że wnioskodawczynie nie spełnia przesłanek do przyznania jej zasiłku chorobowego. W stosunku służbowym sędzi wnioskodawczynie nie podlegała ubezpieczeniom społecznym, jednak potem (po przekazaniu składek) „odwołującą należy potraktować jako osobę ubezpieczoną”. Należy stwierdzić, „iż skoro wnioskodawczynie była ubezpieczona do 13 września 2011 r., a jej niezdolność do pracy powstała 20 września 2011 r., to ma prawo do zasiłku chorobowego za sporne okresy. Niezdolność do pracy trwała bez przerwy ponad 30 dni, powstała w okresie wskazanym w art. 7 pkt 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, tj. nie później niż po upływie 14 dni od ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego”.

W skardze kasacyjnej pozwany zarzucił naruszenie art. 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. 2014 r., poz. 159; dalej jako „ustawa zasiłkowa”) w związku z art. 11 i art. 6 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. 2013 r., poz. 1442 ze zm.; dalej jako „ustawa o sus”). Niewłaściwe zastosowanie prawa ma polegać na przyjęciu, że sędzia, którego stosunek służbowy wygasł w trybie art. 68 § 2 usp i „za którego przekazano składki na ubezpieczenia społeczne w trybie art. 91 § 10 usp jest osobą objętą ubezpieczeniem społecznym w razie choroby i macierzyństwa określonym w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty skargi kasacyjnej nie są zasadne i dlatego nie została uwzględniona.

Spór wymaga uporządkowania kwestii podstawowych, gdyż skarżący trzyma się zarzutu, że sędzia (wnioskodawczyni) nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu, dlatego nie ma prawa do zasiłku chorobowego. Rzecz jednak w tym, że zasiłku chorobowego nie dochodziła sędzia, lecz były pracownik. Poza sporem jest, że sędzia była w stosunku pracy (pracownikiem). To, że w okresie zatrudnienia nie były płacone składki na ubezpieczenia społeczne, w tym chorobowe, nie oznacza, że nie przysługuje jej ochrona wynikająca z art. 7 pkt 1 ustawy zasiłkowej, czyli taka jak pracownikowi, który po ustaniu zatrudnienia stał się niezdolny do pracy z powodu choroby. Kluczem do sprawy jest dostrzeżenie zmiany sytuacji ubezpieczeniowej sędziów, wynikającej z uchwalenia nowej Konstytucji i przyjęcia w niej określonego statusu sędziów (zob. w szczególności art. 180). Sędziowie przestali podlegać powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu i od 1 stycznia 1998 r. nie ma obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne od wynagrodzeń sędziów (art. 8 ustawy z 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych ustaw (Dz.U. Nr 124, poz. 782). Zamiast emerytury lub renty z tytułu niezdolności do pracy sędzia uzyskuje uposażenie wynikające ze stanu spoczynku, a zamiast zasiłku chorobowego świadczenia przewidziane w usp. Ujmując bardzo syntetycznie, rozwiązanie takie zmieniło zasadniczo sytuację sędziów w tej sferze, co jednak nie zmieniało tego, że sędzia nadal pozostawał pracownikiem. Wyłączenie z powszechnych ubezpieczeń społecznych odnosi się tylko do okresu trwania stosunku służbowego sędziego. Po jego ustaniu, w tym po orzeczeniu dyscyplinarnym o złożeniu sędziego z urzędu (art. 68 § 2 usp), sędzia nie zachowuje prawa do przysługującego mu w okresie służby szczególnego systemu zaopatrzenia społecznego. Uprawnione jest stwierdzenie skarżącego, że w stosunku służbowym sędzia nie podlegał ubezpieczeniom społecznym w zwykłym (powszechnym) rozumieniu. Jednak nie zamyka to rozważnego problemu, gdyż należy odpowiedzieć na pytanie - po co ustawodawca w razie rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego wymaga przekazania składek do ZUS od wynagrodzenia wypłaconego sędziemu w okresie służby, od którego nie odprowadzono składki na ubezpieczenie społeczne – art. 91 § 10 u.s.p.

Przekazanie składek w tym trybie nie oznacza „nawiązania stosunku ubezpieczenia społecznego” z tą chwilą, lecz jego swoiste odnowienie w powszechnym systemie ubezpieczeń społecznych. Sędzia jako pracownik miałby zwykłe prawo do polegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu pracowniczego zatrudnienia. Jeżeli więc sędzia utracił swój status i związane z nim zaopatrzenie społeczne, to nie mógł utracić ochrony ubezpieczeniowej w zakresie powszechnego ubezpieczenia społecznego, gdyż był pracownikiem. Konstrukcja swoistego odnowienia jest tu uprawniona, jako że wyłączenie sędziów z systemu powszechnego nie miało na celu pogorszenia ich sytuacji w zakresie ubezpieczenia społecznego. Sędziowie zostali wyłączeni z powszechnego ubezpieczenia społecznego na mocy szczególnej regulacji. Innymi słowy po zakończeniu stosunku służbowego okres służby kwalifikuje się obecnie jako okres ubezpieczenia społecznego. Sędzia traci szczególny system zaopatrzenia społecznego ale nie może stracić okresu służby jako okresu podlegania ubezpieczeniom społecznym. Wszak okres ten składa się na jego staż ubezpieczeniowy wymagany do świadczeń z ubezpieczenia emerytalnego i rentowych. Innego uzasadnienia nie ma obowiązek przekazania składek przez Sąd do ZUS określony w art. 91 § 10 usp. „Odnowienie” odnosi się więc do możliwości uzyskania świadczeń z systemu powszechnego. Uzasadniając tę kwestię jeszcze bardziej obrazowo, można by odwołać się do sytuacji, w której spór odnosiłby się do sędziego, który był w służbie jeszcze przed zmianą prawa wynikającego z wprowadzenia Konstytucji w 1997 r.

W skardze kasacyjnej skarżący wymaga podania podstawy prawnej, w której kotwiczony się zasądzony obowiązek wypłaty zasiłku chorobowego. Jest nią art. 7 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym zasiłek chorobowy przysługuje również osobie, która stała się niezdolna do pracy po ustaniu tytułu ubezpieczenia chorobowego, jeżeli niezdolność do pracy trwała bez przerwy co najmniej 30 dni i powstała w ciągu 14 dni do ustania tytułu ubezpieczenia chorobowego. Nieuprawnione jest zapatrywanie, że przepis ten nie ma zastosowania w sprawie, bo sędzia do ustania stosunku służbowego nie podlegała ubezpieczeniu chorobowemu. Była jednak pracownikiem, a pracownicy ubezpieczeniu chorobowemu podlegają z mocy ustawy (art. 11 ust. 1 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 1 sus). Wskazane wyżej wyłączenie sędziów z systemu ubezpieczenia społecznego, w tym chorobowego,

miało uzasadnienie ustrojowe i jeszcze raz należy podkreślić, że odejście sędziego ze służby nie może pogarszać jego sytuacji jako pracownika w ubezpieczeniach społecznych tak powszechnych jako emerytalne i rentowe, zatem również chorobowe. W przeciwnym razie sytuacja byłego sędziego byłaby gorsza niż innego pracownika po ustaniu zatrudnienia. Negatywne twierdzenie skarżącego o niepodleganiu sędziego ubezpieczeniom społecznym jest więc zgodne z ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych, ale tylko wtedy gdy sędzia podlegał szczególnej regulacji usp (art. 91). Gdy ta ostanía już nie działa, to status byłego sędziego w zakresie ubezpieczeń społecznych wynika z ubezpieczenia z tytułu pracowniczego zatrudnienia. Nie można twierdzić, iż do okresu ubezpieczenia społecznego nie zalicza mu się okresu zatrudnienia (służby). Innymi słowy prawo sędziego do zasiłku chorobowego po ustaniu zatrudnienia wynika z tego, że był pracownikiem.

Nie ma więc luki w ochronie ubezpieczeniowej sędziego po ustaniu stosunku służbowego. Przekazanie składek potwierdza, że były sędzia ma zagwarantowane powszechne ubezpieczenia społeczne. W aspekcie wykładni systemowej i logicznej uzasadnione jest stwierdzenie, że były sędzia nie może być w gorszej sytuacji niż każdy inny pracownik. Konkludując, nie można stwierdzić, że brak jest wystarczających regulacji, uzasadniających przyznanie byłemu sędziemu zasiłku chorobowego na warunkach z art. 7 pkt 1 ustawy zasiłkowej. To, że byli sędziowie nie zostali „wymienieni” w przepisach art. 11 w związku z art. 6 ustawy systemowej (sus) nie stanowi argumentu za odmową spornego zasiłku. Sędzia cały czas był pracownikiem, a więc osobą którą wymienia art. 6 ust. 1 pkt 1 tej ustawy. Szczególna regulacja prawna wyłączyła go do odrębnego systemu zabezpieczenia społecznego i dlatego sędzia jako pracownik nie podlegał powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu. Ustanie stosunku służbowego nie oznacza jednak utraty tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, który cały czas się spełniał, tyle tylko, że z mocy szczególnej regulacji był wyłączony. Innymi słowy odpowiadając na zarzut skarżącego o braku regulacji, uprawnione jest twierdzenie, że do wypłaty byłemu sędziemu zasiłku na podstawie art. 7 ustawy zasiłkowej nie jest konieczna zmiana tej ustawy lub ustawy systemowej przez dodanie zapisu, że

po przekazaniu składek w trybie art. 91 ust. 10 usp były sędzia ma prawo do zasiłku chorobowego na zasadach określonych w tym przepisie.

Nawet w służbie sędzia nie jest całkowicie oderwany od systemu powszechnego, gdyż podlega ubezpieczeniom społecznym w przypadku podjęcia innego (dozwolonego) zatrudnienia (por. uchwały Sądu Najwyższego z 8 kwietnia 2004 r., II UZP 1/04, OSNPiUS 2004 nr 17, poz. 302 i z 9 lipca 2014 r., I UZP 1/14).

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).